

checklist

voor een **ENERGIEZUINIG** **JEUGDWERKLOKAAL**

We moeten een pak duurzamer omgaan met onze wereld. Dat wil ook zeggen: meer letten op ons energieverbruik. Om dat te doen moeten we onder andere omschakelen op zo veel mogelijk groene stroom, maar tegelijk moeten we met zijn allen ook ons energieverbruik drastisch terugschroeven.

Ook jij kan helpen door **het energieverbruik van jouw jeugdwerklokaal onder de loep te nemen**. Deze checklist helpt je daarbij. De vragen geven aan waar je op moet letten. Ze tonen je wat goed gaat en waar er nog werk aan de winkel is. **Helemaal check?** Zet een vinkje in het vakje links in de kantlijn. Waar de vakjes nog niet zijn aangevinkt, kan je zien waar er opvolging nodig is.

Op sommige vragen weet je misschien niet meteen het juiste antwoord. Geen probleem! Een energiezuinig gebouw is best wel ingewikkelde materie. Vraag hulp aan iemand die er meer van weet. Hiervoor kan je aankloppen bij je gemeente of de provincie. Of misschien heb je wel een ouder of oud-lid die hier meer van afweet.

Wil je zelf graag wat meer achtergrondinformatie over energie-efficiëntie, lees dan eerst onze "20 Vuistregels". Je vindt ze – samen met nog een heleboel andere tools – op [Cultuurzaam.be](https://cultuurzaam.be).

KLAAR?
START
HIER!

Onze energiebronnen

Laten we eerst eens kijken waar jouw energie vandaan komt.

DEZE ENERGIE KOPEN WE AAN

Elektriciteit	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Gas	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Mazout	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Pellets	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
☐ Andere _____			

DE ELEKTRICITEIT DIE WE AANKOPEN IS 100% GROENE STROOM

- ja neen we zoeken het uit

TIP! Op www.mijngroenestroom.be kan je kijken hoe goed (of slecht) jouw energieleverancier scoort.

- TIP!** Wil je prijzen van energieleveranciers vergelijken?
- Voor Vlaanderen: doe de V-test op www.vreg.be
 - Voor Brussel: doe de Brusim op www.brugel.brussels

WIJ PRODUCEREN OOK ZELF ENERGIE

- ja neen we zoeken het uit

Zo produceren wij zelf energie:

Onze isolatie

Goed isoleren is de eerste stap naar een energiezuinig gebouw. Het beperkt de noodzaak om te verwarmen (of te koelen met bv. een airco). Isolatie zorgt ervoor dat de warmte in je lokaal niet verloren gaat via dak, muren, vloer, ramen en deuren. Het is een buffer tussen binnen- en buitenklimaat.

GEBOUWEN ZIJN CORRECT GEÏSOLEERD

Daken	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Muren	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Ramen	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Deuren	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Kelder	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Warmwaterleidingen	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit

ONZE GEBOUWEN HEBBEN GEEN GATEN OF KIEREN WAAR- LANGS WARMTE KAN ONTSNAPPEN

ja neen we zoeken het uit

Ben je niet zeker of je gebouw goed geïsoleerd is? Vraag hulp aan een expert!
Niet zeker waar je die expert vindt? Start je zoektocht bij je jeugddienst of provincie.

Ons energiebeheer

Meten is weten, en dat geldt ook voor je energieverbruik. Zo vermijd je niet alleen een onaangename verrassing als je de eindfactuur van je energieleverancier ontvangt, je zal ook vanzelf een stuk bewuster met je energie omgaan. Je energieverbruik bijhouden, zorgt ervoor dat je een duidelijk zicht krijgt op hoeveel je verbruikt en wanneer. Op basis daarvan kan je bijsturen indien nodig.

ONS GEBOUW HEeft EEN AUTOMATISCH ENERGIEBEHEERSYSTEEM

Zo kunnen we netjes bijhouden hoeveel energie we verbruiken en de energieuishouding van ons gebouw piekfijn aansturen.

- ja neen we zoeken het uit

WIJ WETEN WAAR ONZE METERS STAAN

- ja, uiteraard neen, maar we zoeken het snel uit! ons gebouw heeft geen meters

WIJ METEN ONS ENERGIEVERBRUIK ...

- Automatisch Jaarlijks Per kwartaal
 Maandelijks Wekelijks Nooit

WIJ VERGELIJKEN ONS VERBRUIK MET DAT VAN DE VOORGAANDE JAREN, MAANDEN, WEKEN, DAGEN

- ja neen goed idee

In de ideale situatie hou je je verbruik gedetailleerd en op regelmatige basis of zelfs automatisch bij, maar dat is niet altijd mogelijk. Investeren in een automatisch energie-registratiesysteem is voor de meeste jeugdlokalen een overbodige uitgave. Ook door gewoon per kwartaal je meterstanden op te nemen, bekom je al heel bruikbare gegevens.

TIP! Met de gratis tool [EnergieID](#) kan je zelf gemakkelijk je energieverbruik bijhouden en vergelijken.

Onze verlichting

Je kunt heel wat energie besparen door je lokaal efficiënt te verlichten. Ledlampen zijn de zuinigste keuze: ze verbruiken veel minder stroom dan de ouderwetse gloei- of halogeenlamp.

IN EN AAN ONZE LOKALEN HANGEN VOORNAMELIJK ...

☐ LED-lampen	☐ TL-lampen	☐ spaarlampen
☐ halogeenlampen	☐ gloeilampen	☐ We weten het niet, maar zoeken het uit

Opgelet! Het vervangen van een niet-energiezuinige lamp door een energiezuinig exemplaar is in principe altijd energiebesparend. Maar als je lampen gaat vervangen die nauwelijks worden gebruikt, dan zou dat wel eens duurder kunnen uitvallen dan de huidige lamp gewoon te laten zitten. Bovendien hou je best ook rekening met de ecologische voetafdruk van de productie van de nieuwe lamp. Ga daarom dus niet zomaar meteen alle onzuinige lampen in je lokalen vervangen. Plan je een *relighting* (het vervangen van al je onzuinige lampen door zuinige exemplaren), vraag dan eerst raad aan een expert.

TIP! Wanneer een lamp kapot is, vervang je ze steeds door energiezuinige LED's of TL-lampen.

ONZE VERLICHTING WORDT AANGESTUURD DOOR ...

☐ een centraal systeem	☐ timers ... hoe lang?	☐ manueel met schakelaars per lichtkring
☐ bewegingssensoren	☐ lichtsensoren	☐ We weten het niet, maar zoeken het uit

WIJ HEBBEN DUIDELIJKE AFSPRAKEN EN INSTRUCTIES OVER WIE WANNEER HET LICHT UITDOET

☒ ja	☐ neen	☐ Het kan beter! We werken eraan	☐ Niet nodig! Onze verlichting gaat automatisch aan en uit.

DEZE AFSPRAKEN EN INSTRUCTIES WORDEN GOED OPGEVOLGD

ja

neen

Het kan beter!
We werken eraan

WIJ SENSIBILISEREN DE GEBRUIKERS VAN ONZE LOKALEN OM HET LICHT UIT TE DOEN

ja

neen

We werken eraan

Niet nodig!
Onze verlichting gaat
automatisch aan en uit.

Zo doen we dat: _____

Onnodig licht laten branden leidt tot energieverpilling. Let er daarom op dat alle lichten die niet moeten branden steeds uitgeschakeld zijn. **Is er verlichting die wel ingeschakeld moet blijven? Zo ja, welke en waarom?**

check!

Onze HVAC (heating, ventilation, air conditioning)

Verwarming, ventilatie en koeling verbruiken veel energie. Daarom is het belangrijk dat ze verstandig worden aangestuurd en regelmatig worden onderhouden en gecontroleerd op hun efficiëntie. Bij complexere gebouwen, is het verstandig om het gebouw op te delen in zones.

ONZE LOKALEN MAKEN DEEL UIT VAN EEN GROTER COMPLEX

ja

neen

WANNEER WE WILLEN KOELEN OF VERWARMEN, GEBEURT DIT NIET ENKEL VOOR ONS DEEL, MAAR KOELEN OF VERWARMEN WE METEEN HET GANSE COMPLEX.

ja

neen

we zoeken het uit!

WIJ HEBBEN EEN GEÏNTEGREERD HVAC-SYSTEEM VOOR DE REGELING VAN DE VERWARMING, KOELING EN VENTILATIE

ja

neen

we zoeken het uit

ONZE HVAC-INSTALLATIES EN HUN AFSTELLING WORDEN REGELMATIG GECONTROLEERD OP HUN EFFICIËNTIE

ja

neen

we zoeken het uit

TWEEMAAL PER JAAR KIJKEN WE DE INSTELLINGEN VAN ONZE THERMOSTAAT NA

In het begin van de lente

De laatste keer dat we dit deden was

Op het einde van de zomer

op ____ / ____ / ____.

TIP! Zet beide data in je agenda of hang ze op een papiertje naast de thermostaat.

Verwarming

WIJ VERWARMEN ONZE LOKALEN MET ...

Elektriciteit	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Gas	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Mazout	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Pellets	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
☐ Andere _____			

ONZE VERWARMINGSKETEL HEEFT EEN HOOG RENDEMENT EN IS AANGEPAST AAN DE NODEN VAN ONZE LOKALEN

- ja neen
 we zoeken het uit

ONZE VERWARMINGSCIRCUITS ZIJN ONTLUCHT

- ja neen
 we zoeken het uit

WANNEER HET TERUG WARMER WORDT, SCHAKELEN WE ONZE VERWARMINGSKETEL UIT

TIP! Zet beide data in je agenda of Uitschakelen op ____ / ____ / ____.
hang ze ergens zichtbaar. Inschakelen op ____ / ____ / ____.

DE VERWARMING VAN ONZE LOKALEN ZIT OP MEERDERE CIRCUITS ZODAT WE GERICHT KUNNEN VERWARMEN

- ja neen
 we zoeken het uit

IN SOMMIGE RUIMTES MOETEN WE ELEKTRISCH BIJVERWARMEN

- ja neen
 we zoeken het uit

DE GEBRUIKERS VAN ONZE LOKALEN KUNNEN DE VERWARMING ZELF INSTELLEN

- ja neen
 we zoeken het uit

Opgelet! Dat gebruikers de verwarming zelf kunnen aansturen, heeft voor- en nadelen. Zo kunnen gebruikers bv. zelf kiezen om enkel de ruimte waarin ze zich bevinden op te warmen in plaats van het hele gebouw. Maar ze kunnen ook weer vergeten de verwarming uit te schakelen, waardoor die nodeloos blijft warmen. Het is dus belangrijk dat je je hiervan bewust bent en er rekening mee houdt in je energiebeleid.

Koeling

ONZE LOKALEN HEBBEN

Zonwering	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Airco	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
De gebruikers van onze lokalen kunnen de airco zelf instellen	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit

Opgelet! Dat gebruikers de koeling zelf kunnen aansturen, heeft voor- en nadelen. Zo kunnen gebruikers bv. zelf kiezen om enkel de ruimte waarin ze zich bevinden te koelen in plaats van het hele gebouw. Maar ze kunnen ook weer vergeten de koeling uit te schakelen, waardoor die nodeloos blijft koelen en dus energie verbruikt. Het is dus belangrijk dat je je hiervan bewust bent en er rekening mee houdt in je energiebeleid.

Warm water

ONS WARM WATER KOMT VAN EEN ...

Doorstromer	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Boiler	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
Warmtenet	☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit
☐ Andere _____			

DAT IS DEZELFDE ALS VOOR ONZE VERWARMING

☐ ja	☐ neen	☐ we zoeken het uit

DE ENERGIEBRON DIE WE HIERVOOR GEBRUIKEN IS ...

☐ Elektriciteit	☐ Mazout	☐ De zon: we hebben een zonneboiler
☐ Gas	☐ Pellets	
☐ Andere _____		

TIP! Je kan gemakkelijk besparen op warm water door de stopkraantjes dicht te draaien. Deze kraantjes zitten doorgaans onder je wasbak. Ga op zoek naar alle kranen waar er niet per se warm water nodig is (bv. de lavabo's in de wc - handen wassen kan prima met enkel koud water) en draai de stopkraan voor het warm water dicht. Zo kunnen gebruikers hier enkel nog koud water laten lopen en wordt er dus geen warm water verspild.

check!

Gebruikers en automatisering

Hoe gaan jouw gebruikers om met jouw gebouw? Hoe gebruiken zij energie? Dat kan je voor een deel sturen of automatiseren. Maar ook of jouw bestuur of leidingsploeg bezig is met het thema speelt een belangrijke rol.

WIJ HEBBEN EEN LOKALENVERANTWOORDELIJKE OF -WERKGROEP

ja neen goed idee!

BINNEN ONS BESTUUR OF LEIDINGSPLOEG ...

- is er aandacht voor de milieu-impact van onze lokalen
- is er iemand specifiek aangeduid voor het opvolgen van de milieu-impact van ons gebouw

WIJ SENSIBILISEREN DE GEBRUIKERS VAN ONZE LOKALEN OM ZUINIG OM TE SPRINGEN MET ...

- Elektriciteit
- Verwarming
- Toestellen
- Verlichting
- Koeling

Dat doen we zo: _____

OM HET GEBRUIKERS GEMAKKELIJK TE MAKEN ...

- is er een hoofdschakelaar
 - Daarmee kunnen ze met één druk op de knop alle verlichting, verwarming en andere toestellen die niet ingeschakeld hoeven te blijven, uitschakelen.
 - per ruimte
 - voor het volledige gebouw
 - er is geen hoofdschakelaar
- is er een afsluitchecklist
 - Zo'n checklist hang je bij de uitgang van het lokaal of gebouw. Je beschrijft er welke verlichting, verwarming en toestellen uitgeschakeld moeten worden en hoe dat moet.
 - per ruimte
 - voor het volledige gebouw
 - er is geen afsluitchecklist

hebben we zoveel mogelijk geautomatiseerd met behulp van

- timers
- sensoren
- bediening vanop afstand
- Andere _____

We hebben geen automatisering

AL ONZE AUTOMATISERING (THERMOSTAAT, TIMERS, SCHAKELAARS, ...) WORDT REGELMATIG NAGEKEKEN

ja neen goed idee!

SHARING IS CARING

Investerings doen in een gebouw dat het merendeel van de tijd leeg staat, is financieel vaak erg oninteressant. Het maakt de terugverdientijd van de gemaakte besparingsmaatregelen namelijk heel erg lang. Daarom is het interessant om te kijken naar de bezettingsgraad van je gebouw. Dat is het aandeel van de tijd dat het gebouw effectief gebruikt wordt en niet leegstaat. Heb je een lage bezettingsgraad, overweeg dan je gebouw te delen met andere organisaties of jeugdverenigingen.

Ons gebouw wordt _____ **dagen per week gebruikt.**

→ Dat komt neer op een totaal van ongeveer _____ **uren per week.**

In een week zijn 168 uren.

→ Dus gedurende (168 - _____ =) _____ **uren per week staan onze gebouwen leeg.**

WIJ DELEN ONS GEBOUW MET ANDERE GEBRUIKERS

- occasioneel
- structureel
- Goed idee. We zoeken uit wat er mogelijk is!
- no way!

check!

Onze toestellen

TOESTELLEN DIE NIET IN GEBRUIK ZIJN, ZIJN VOLLEDIG UITGESCHAKELD

Denk daarbij aan koel- en vrieskasten, tapkranen, muziekinstallaties, computers, routers ...

ja

neen

goed idee!

Maak hier een lijst van alle toestellen die niet permanent ingeschakeld hoeven te blijven. **Deze toestellen kunnen we uitschakelen:**

TIP!

Gebruik een stopcontact met timer of afstandsbediening, zodat ze automatisch ingeschakeld worden (bv. op vrijdagochtend schakel je met behulp van een timer automatisch de koelkasten in om vrijdagavond koele dranken te hebben).

SLUIPVERBRUIKERS

Sluipverbruik, sluimerverbruik of lekkende elektriciteit is het gebruik van elektriciteit door apparaten terwijl je het apparaat eigenlijk niet gebruikt. Bijvoorbeeld apparaten in stand-by. Maar ook je gsm-lader die in het stopcontact blijft zitten.

ALLE ONZE SLUIPVERBRUIKERS ZITTEN OP EEN SCHAKELAAR OF TIMER. HIERDOOR KUNNEN WE ZE GEMAKKELIJK UITSCHAKELEN WANNEER WE ZE NIET NODIG HEBBEN:

ja

neen

goed idee!

KOELKASTEN EN VRIEZERS

Oude koel- en vrieskasten verbruiken veel elektriciteit. Misschien ben je wel blij dat je die oude afdankers gratis kreeg, maar voor je energieverbruik zijn ze zeker geen goede keuze. Mogelijk kost hun verbruik je op termijn wel meer dan de aankoopprijs van een nieuw, energiezuinig exemplaar.

Zorg er ook voor dat je koel- en vrieskasten in goede conditie zijn:

- De deuren sluiten goed
- De rubberen sluitingen zijn in goede staat
- Er is geen ijsvorming in de vrieskasten
- De warmtewisselaars zijn stofvrij

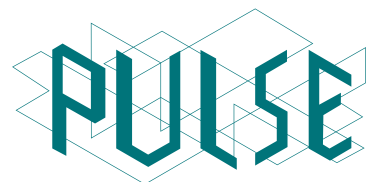
Ons masterplan energie

ZO! Checklist doorlopen! Well done! Dat was een hele boterham, maar je hebt het gehaald. Nu is het tijd voor het echte werk. In de linkerkolom zie je nu waar er werk aan de winkel is. Voor een heel aantal van deze pijnpunten weet je allicht perfect waar te beginnen. Gewoon doen!

Twijfel je nog? Is er iets niet duidelijk? Weet je niet waar te beginnen? Aarzel niet om hulp te vragen aan een energie-expert. Die kan je helpen bij het opstellen van een masterplan en het kiezen van prioriteiten.

TIP! Klop als eerste aan bij de jeugddienst van je gemeente. Of bij je provincie. Vertel hen dat je werk wil maken van een energie-efficiënt gebouw. Zij zullen je ongetwijfeld kunnen helpen met het vinden van de juiste energie-expert.

TIP! Kijk op energiescan.pulsenetwerk.be of je in aanmerking komt voor een gratis energiescan, energiecoaching of andere ondersteuning om werk te maken van een energiezuinig jeugdwerklokaal.

Transitienetwerk
www.pulsenetwerk.be

TOT SLOT NOG ENKELE INTERESSANTE LINKS

www.cultuurzaam.be
www.energieID.be
mijngroenestroom.be
pixii.be
energiesparen.be
energids.be

Vergelijking energieleveranciers:

— Voor Vlaanderen: V-test op www.vreg.be

— Voor Brussel: Brusim op www.brugel.brussels

Ecobouwers > Renovatiewijzer > Isoleren www.ecobouwers.be

Livios > Bouwinformatie > Ruwbouw > Isolatie www.livios.be

Fluvius > Besparen op energie en water fluvius.be

